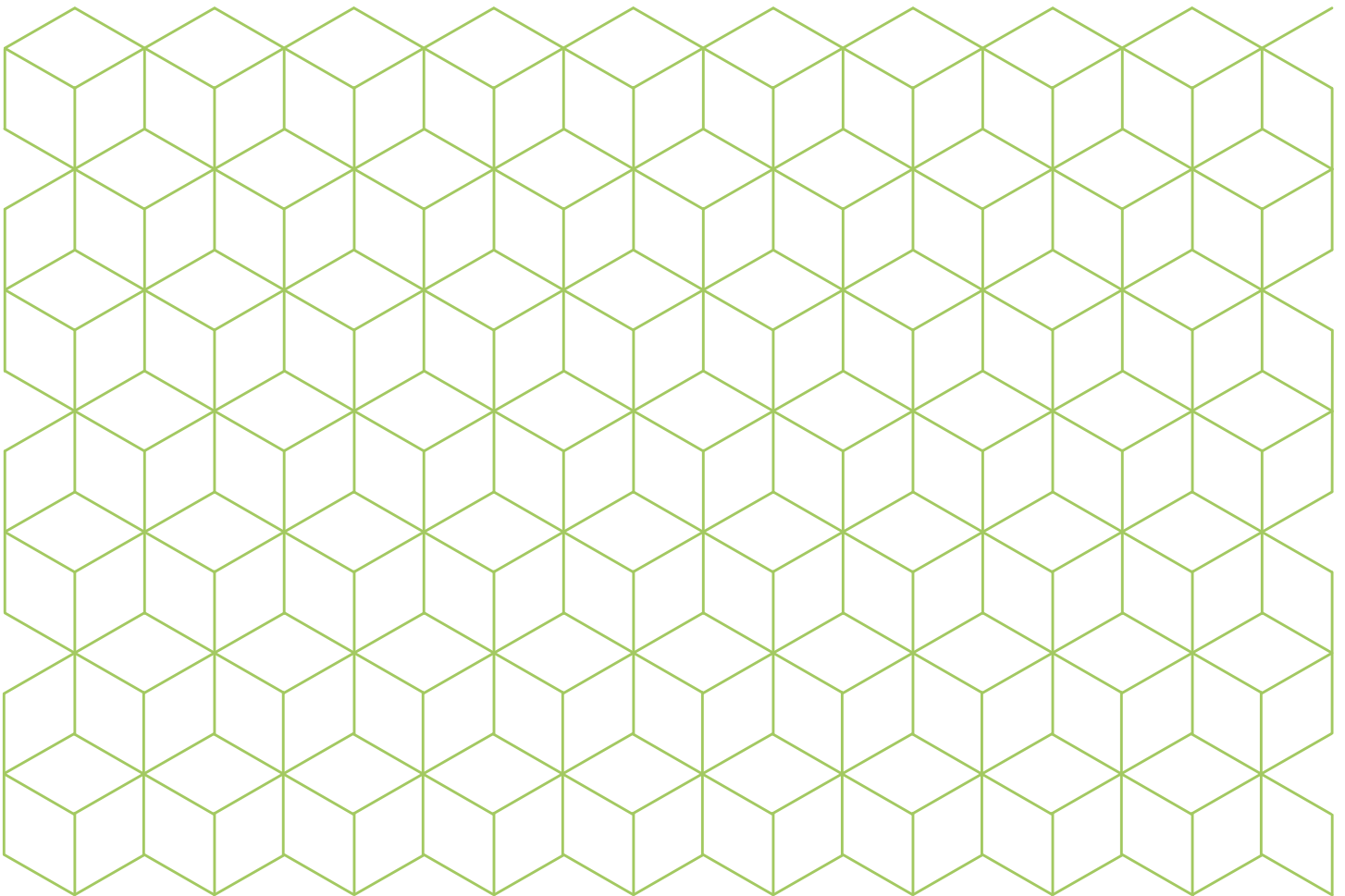

Kartläggningsmaterial för nyanlända vuxna – Litteracitet

Samtalsunderlag

Använd detta underlag för elever som har uppgett att de inte kan läsa och skriva eller har mycket begränsade erfarenheter av att läsa och skriva.

Förberedelser

Läs först om kartläggningsmaterialets innehåll, struktur och genomförande i lärarhandledningen. I lärarhandledningen finns också information om hur du väljer ingång och förbereder kartläggningen samt vilket material du behöver under kartläggningen.

Så här inleder du samtalet

- Inled med att förklara syftet med kartläggningen och vilken roll den som tolkar i samtalet har. Återknyt till informationen som eleven tidigare fått om kartläggningen:
  - Berätta att ni kommer att prata om elevens erfarenheter av skrift i olika sammanhang och i olika former, inklusive användning av mobiltelefon eller dator.
  - Berätta att ni mest kommer att prata om hur eleven använt sitt språk (inte svenska) och om tiden före eleven kom till Sverige, t.ex. vad eleven brukade göra en vanlig dag i sitt hemland.
  - Förklara att det är viktigt att lärare får veta vad eleven har för erfarenheter. Utifrån kartläggningen kan läraren anpassa undervisningen för att hjälpa eleven att nå sina mål.
- Berätta hur samtalet kommer att gå till och vad som kommer att hända med informationen från kartläggningen.
- Berätta att eleven alltid kan fråga om något är oklart.
- Berätta att eleven när som helst kan säga till om hon eller han inte vill fortsätta.

Så här fortsätter du samtalet

Om Uppgifter – elev finns på elevens språk

- Börja med uppgifterna. Följ instruktionerna i kartläggarens version av uppgifterna.
- Anpassa sedan frågorna i samtalsunderlaget utifrån det som kommit fram i uppgifterna om elevens erfarenhet av att hantera skrift.
- Anknyt under samtalet till uppgifterna eleven har gjort där så är relevant.

Om eleven kan läsa alla uppgifter i grön ingång byt till *Samtalsunderlag – blå ingång* innan du fortsätter med frågorna om elevens litteracitetserfarenheter.

Om Uppgifter – elev inte finns på elevens språk

- Börja med uppgiften *Blankett*. Använd det svenska underlaget till uppgiften som finns i kartläggarens version av uppgifterna.
- Använd sedan vid behov underlagen till uppgifterna *Latinska alfabetet* och *Siffror och tal* som finns i kartläggarens version av uppgifterna.
- Anpassa frågorna i samtalsunderlaget utifrån det som kommit fram i uppgifterna om elevens erfarenhet av att hantera skrift.
- Anknyt under samtalet till uppgifterna eleven har gjort där så är relevant.

Om det framkommer under samtalet att eleven kan läsa och skriva i större utsträckning än tidigare känt, anpassa frågorna i de olika domänerna så att du kan synliggöra elevens erfarenheter eller byt till relevanta delar av *Samtalsunderlag – blå ingång*.

Så här arbetar du med frågorna i samtalsunderlaget

Frågorna, följdfrågorna och svarsalternativen är förslag och exempel att välja bland. **Använd inte alla frågor!** Anpassa utifrån vad eleven svarar och/eller har uppgett tidigare.

- Börja med *Nu – Här i Sverige* och ställ en inledande fråga om hur elevens vardag ser ut. Detta område utforskar du endast på ett övergripande plan eftersom huvudfokus i samtalet ligger på elevens litteracitetserfarenheter på starkaste språket innan eleven kom till Sverige.
- Välj *en aktivitet, situation* eller *ett intresse* eleven nämnt som kan tänkas involvera någon kontakt med skrift på svenska eller på elevens språk. Ställ följdfrågor om hur eleven har hanterat skrift i sammanhanget.
- Fråga inledningsvis också om elevens mobilanvändning om frågan inte redan kommit upp i samband med uppgifterna (t.ex. uppgiften *Sms*).
- Fortsätt sedan först med domänen *Då – Vardags- och samhällsliv* eller *Då – Arbetsliv/sysselsättning* beroende på vad som kommit fram hittills i samtalet.
- Avsluta samtalet genom att tillsammans med eleven sammanfatta det som kommit fram om elevens litteracitet.

Att tänka på under samtalet

- Sträva efter ett så öppet och utforskande samtal som möjligt.
- Fokusera på elevens styrkor och var flexibel när det gäller att röra dig mellan olika frågor och domäner.
- Ställ inte frågorna i samtalsunderlaget ordagrant utan så öppet som möjligt.
- Var uppmärksam på att frågorna under rubrikerna *Läsa* och *Skriva* avser skrifthantering i vid mening. Det kan handla om att eleven t.ex. känner igen eller skriver enstaka tecken, bokstäver, siffror, symboler eller ord. Även kontakt med bilder, ritningar, kartor m.m. är av intresse.
- Var uppmärksam på att frågorna under rubriken *Lyssna/tala* avser både muntliga aktiviteter där skriftspråksbaserat talspråk används och aktiviteter där eleven lyssnar på, eller själv framför, lite längre sammanhängande muntliga texter som inte är direkt skriftspråksbaserade, t.ex. muntliga instruktioner i flera steg eller olika typer av muntligt berättande.
- Var lyhörd för när eleven inte verkar vilja eller kunna berätta mer.

NU – HÄR I SVERIGE

Ställ först en inledande öppen fråga och fortsätt om aktuellt med de övriga frågorna som en inledning till samtalet.

- **Kan du berätta lite vad du brukar göra en vanlig dag här i Sverige?**
- **Har du en mobiltelefon?**
  - Hur använder du i så fall den? (t.ex. svara i telefon, ringa upp själv, svara på sms, skicka egna sms, boka/beställa, ta reda på saker, titta, lyssna, använda gps, kolla tid)
- **Brukar du få någon post?** (t.ex. brev, räkningar, reklam, tidningar)
  - Hur gör du då för att ta del av informationen och/eller svara på brev?

Anpassa frågorna och exemplen nedan utifrån aktiviteten/situationen/intresset du har valt att utforska (omnämns med X i frågorna nedan).

LÄSA

- **Brukar du se/känna igen något skrivet i samband med X/när du X?** (ord, bokstäver, siffror, tecken, symboler, bilder)
  - I vilken form/i vilket sammanhang? (t.ex. lappar, blanketter, listor, skyltar, brev, sms, instruktioner, kvitton, reklam, etiketter, religiösa texter, kartor)
  - Vilket/vilka språk?
  - Hur gör du då? Läser du själv eller hjälper någon dig?
  - Hur har du lärt dig det?

SKRIVA

- **Behöver du skriva/fylla i något i samband med X/när du X?**
  - Vad/i vilket sammanhang? (t.ex. lappar, blanketter, listor, brev, anteckningar, sms)
  - Vilket/vilka språk?
  - Hur gör du då? Skriver du själv eller hjälper någon dig?
  - Skriver du då för hand eller på mobiltelefon/annat digitalt verktyg?
  - Hur har du lärt dig det?

LYSSNA/TALA

- **Brukar du lyssna på när andra läser, berättar, informerar, instruerar muntligt i samband med X?** (t.ex. skönlitteratur, dikter, sång, religiösa texter, nyheter, informationsmeddelanden, instruktioner)
  - Vilket/vilka språk?
- **Brukar du själv berätta, informera, instruera muntligt i samband med X?** (t.ex. berättelser, dikter, sång, religiösa texter, informationsmeddelanden, instruktioner)
  - Vilket/vilka språk?

DÅ – VARDAGS- OCH SAMHÄLLSLIV

Ställ först några inledande frågor om elevens uppväxtmiljö för att kunna anpassa det fortsatta samtalet.

- **Hur såg det ut där du växte upp?** (storstad, småstad, by, landsbygd)
- **Fanns det mycket skrivet där?** (t.ex. skyltar, reklam, tidningar)
- **Fanns det böcker/tidningar hemma?**
  - Vilket/vilka språk?

Fortsätt sedan med en öppen fråga. Anknyt om relevant till aktiviteten/situationen/intresset som eleven berättat om i *Nu – Här* i Sverige eller välj en annan aktivitet eleven berättat om för att utforska möjliga tidigare litteracitetserfarenheter.

- **En vanlig dag i ditt hemland – vad brukade du göra då** (när du inte arbetade/gick i skolan)?
- **Gjorde du X där också?**
- **Brukade du få någon post?** (t.ex. brev, räkningar, reklam, tidningar)
  - Hur gjorde du då för att ta del av informationen och/eller svara på brev?

LÄSA

- **Brukade du se/känna igen något skrivet i samband med X?**

(ord, bokstäver, siffror, tecken, symboler, bilder)

- I vilken form/i vilket sammanhang?
(t.ex. lappar, blanketter, listor, skyltar, brev, sms, instruktioner, kvitton, reklam, etiketter, religiösa texter, kartor)
- Hur gjorde du då?
- Hur lärde du dig det?

SKRIVA

- **Behövde du skriva/fylla i något i samband med X?**

- Vad/i vilket sammanhang?
(t.ex. blanketter, listor, lappar, kvitton, brev, anteckningar, sms)
- Hur gjorde du då? Skrev du själv eller hjälpte någon dig?
- Hur lärde du dig det?

LYSSNA/TALA

- **Brukade du lyssna på när andra läste, berättade, informerade, instruerade muntligt i samband med X?**

(t.ex. skönlitteratur, dikter, sång, religiösa texter, nyheter, informationsmeddelanden, instruktioner)

- **Brukade du själv berätta, informera, instruera muntligt i samband med X?**

(t.ex. berättelser, dikter, sång, religiösa texter, informationsmeddelanden, instruktioner)

DÅ – ARBETSLIV/SYSSELSÄTTNING

Ställ först en inledande fråga som anknyter till det som eleven tidigare uppgett om arbete/sysselsättning i hemlandet. Utgå från ett vidgat yrkesbegrepp där sådant som hemarbete, arbete i eget lantbruk, försäljning av egna produkter etc. ingår.

- **Kan du berätta kort om vad du brukade göra på ditt arbete eller din sysselsättning?**

Utifrån det som eleven berättar, välj en aktivitet eller situation och utforska möjliga litteracitetserfarenheter.

LÄSA

- **Brukade du se/känna igen något skrivet?**
  - I vilken form/i vilket sammanhang?
(t.ex. skyltar, beställningar, listor, kartor, bilder, ritningar, etiketter, (pris)lappar, fakturor, brev, instruktioner)
  - Vilket/vilka språk?
  - Hur gjorde du då?
  - Hur lärde du dig det?

SKRIVA

- **Behövde du skriva/fylla i något själv?**
  - Vad/i vilket sammanhang?
(t.ex. skyltar, lappar, listor, fakturor, sms, meddelanden, blanketter)
  - Vilket/vilka språk?
  - Hur gjorde du då?
  - Hur lärde du dig det?

LYSSNA/TALA

- **Brukade du lyssna på när andra läste, berättade, informerade, instruerade muntligt?**
(t.ex. instruktioner, uppläsning, informationsmeddelanden)
- **Brukade du själv berätta, informera, instruera muntligt?**
(t.ex. instruktioner, uppläsning, informationsmeddelanden)
  - Vilket/vilka språk?

DÅ – UTBILDNING

Ställ frågorna med utgångspunkt i vad eleven har uppgett om sin skolgång och/eller annan undervisning som eleven deltagit i. Anpassa frågor och följdfrågor utifrån vad som framkommit ovan och efter hur långt tillbaka i tiden undervisningen ägt rum.

SKOLGÅNG (om det är relevant)

- **Du har berättat att du har gått i skolan i X år.**
Kan du berätta kort om hur en vanlig dag såg ut?
- **Kommer du ihåg något om hur läraren gjorde när du skulle lära dig läsa och skriva?**
  - Vad fick du läsa? Hur gick det till?
  - Vad fick du skriva? Hur gick det till?
  - Vilket/vilka språk?

ANNAN UNDERVISNING

- **Har du följt någon annan typ av undervisning?**

(t.ex. hemundervisning, privatundervisning, undervisning i religiöst samfund, körkortsutbildning, vårdutbildning, militärutbildning)

- Hur gick det till?
- Var det något du behövde läsa?
(t.ex. texter, ritningar, kartor, bilder, skyltar, instruktioner)
- Var det något du behövde skriva?
- Var det någon som undervisade om läsande och skrivande? Hur gick det till?
- Vilket/vilka språk?

Om det är relevant ställ följdfrågor till elevens svar om utbildning enligt följande förslag:

- **Hur gjorde du för att lära dig eller komma ihåg saker?**
- **Fick du lära dig saker utantill?**
- **Brukade du få läxor eller hemuppgifter? Berätta vad du fick göra då?**
- **Hade du några läroböcker (eller andra hjälpmedel)?**
- **Hur tyckte du det var att gå i skolan/på utbildningen?**

MEDVETNA STRATEGIER

Använd frågorna nedan endast om informationen inte redan framkommit när eleven berättat om olika aktiviteter m.m. eller i samband med uppgifterna.

PLANERING OCH INLÄRNING

- **Har någon annan lärt dig läsa och skriva eller har du lärt dig själv?**
(om det är relevant) Kommer du i så fall ihåg hur det gick till?
- **Hur gör du för att planera och komma ihåg vad du ska göra?**
(t.ex. almanacka, lägga på minnet)
- **Hur gör du för att veta vilken dag och/eller tid du ska göra något?**
- **Hur gör du när du märker att du inte förstår något?**
(t.ex. frågar någon, googlar)
- **Hur gör du när du behöver/vill lära dig något?**
(t.ex. lyssna, repetera, observera, göra själv, fråga, prata med andra)
- **Hur lär du dig bäst?**

PROBLEMLÖSNING

- **Hur gör du för att t.ex.:**
  - ta dig till en plats (t.ex. hitta adressen, rätt buss, hållplats m.m.)
  - hålla rätt på tiden
  - veta att du har pengar så det räcker när du ska betala
  - välja en vara eller veta hur mycket som finns i en förpackning
  - hålla kontakt med eller bjuda in vänner
  - läsa, svara på post, e-post, sms
- **Hur har du lärt dig det?**

KOMPLETTERANDE FRÅGOR

Använd frågorna nedan endast om informationen inte redan framkommit tidigare under samtalet när eleven berättat om olika aktiviteter m.m. eller i samband med uppgifterna.

Andra språk: (Om eleven uppgett att hon eller han kan flera språk) I vilka sammanhang har du använt dessa språk? Hur har du lärt dig dem? Hur har du upplevt språkinläringen?

Svenska: Har du lärt dig någon svenska? I vilket sammanhang? Hur? Hur har du upplevt att lära dig svenska?

Digitala verktyg: Har du erfarenhet av (och tillgång till andra) digitala verktyg utöver ev. mobiltelefon? (dator, läsplatta) Hur har du i så fall använt dessa?

Intressen: Har du några särskilda intressen, något som du tycker om att göra, något som du tycker att du är särskilt bra på?

FRAMÅTBlick – MÅL OCH BEHOV

- **Vad vill och behöver du kunna göra på svenska?**
(när det gäller att läsa, skriva, använda digitala verktyg)

AVSLUTANDE FRÅGA

- Finns det något mer du vill berätta om, som du tror att din lärare har nytta av att veta?

SAMMANFATTANDE AVSLUTNING

Avsluta samtalet genom att sammanfatta tillsammans med eleven. Bekräfta och notera vad eleven har för styrkor när det gäller litteracitet och vad eleven vill lära sig. Formulera detta utifrån elevens perspektiv.